СПРАВКА

ЗА ОТРАЗЯВАНЕ НА ПОСТЪПИЛИТЕ ПРЕДЛОЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕНИТЕ КОНСУЛТАЦИИ ПО ПРОЕКТА НА РЕШЕНИЕ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ ЗА АКТУАЛИЗИРАНЕ НА НАЦИОНАЛНАТА КАРТА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА 2025 Г.

№	Организация/потребител /вкл. начина на получаване на предложението/	Бележки и предложения	Приети/ неприети	Мотиви
1.	**Съвет на Ректорите bgrectors@gmail.com, получено по електронна поща**	В изпълнение на намеренията си да участва активно в подпомагане на работата на държавната администрация относно регулиране на процесите във висшето образование Съветът на ректорите потърси мнението на висши училища и университети във връзка с предлаганите промени в стратегическия документ, предмет на настоящото обществено обсъждане. Получени са становища от Академията на МВР, ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград, ЛТУ и УНСС. Националната карта на висшето образование в Република България е вече достатъчно дълго съществуващ стратегически документ, чиято роля е да подпомага Националната агенция за оценяване и акредитация при вземане на решения във връзка с отправените искания на висшите училища за откриване на процедури за акредитация на нови професионални направления и основни звена на университетите, свързани с потенциално бъдещо обучение на студенти в тях. Не бива да се забравя, че тя замени действал до приемането й мораториум и нейната роля до голяма степен е на законов инструмент, който да стимулира процесите на консолидация в областта на висшето образование, като противотежест на развилата се след 1989 години фрагментация. През изминалата 2025 година с решение на Министерски съвет бе прието предложение за ново териториално райониране на регионите за планиране на Република България (регионите от ниво 2), което в бъдеще ще доведе до намаляването им от 6 на 4, във връзка с настъпилите негативни демографски промени в страната. Положителна черта на картата е, че отчита евентуалния бъдещ ефект на това окрупняване (т.2.8, стр. 36). Същевременно - в недостатъчна степен е анализиран потенциалният му ефект, с оглед обстоятелството, че 2026 г. е последната година, в която старото деление ще действа. Въздействието на изкривяване, което столицата София оказва на редица от параметрите на картата, свързани с Югозападния регион, е изрично посочено в становището на Югозападния университет „Неофит Рилски”. Обособяването на столицата в самостоятелен регион на планиране от 1 януари 2027 г. ще окаже голям ефект върху данните и приложимите за вземане на решения статистики при бъдещата актуализация на картата. Последиците от него би било добре да бъдат предвидени и заложени като политики още в настоящата редакция, която ще действа през 2026 г. Предвид продължителността на	**Приема се по принцип**	Предложенията по отношение на новото райониране могат да бъдат отразени при следващи актуализации на НКВОРБ. Новото регионално деление все още не е влязло в сила. То може да се счита за окончателно едва след приключване на преговорите с Евростат и одобрение от ЕК, което се очаква през 2026 г.

акредитационните процедури, спрямо които картата се явява приложим документ, е препоръчително те да бъдат отчетени в по-голяма пълнота още в настоящото й издание.

Запазваме изразените в предходни наши становища резерви по отношение връзката на обсъждания стратегически документ с други такива, имащи за предмет политиките, прилагани относно регионалното развитие на страната. Поставяме под въпрос и ефективността на Картата предвид вече видимото изоставане и невъзможност за спазване на определените срокове в Оперативния план за изпълнение на Стратегията за развитие на висшето образование 2021-2030 година, на който документ тя следва да съответства и отговаря.

Ролята на Картата като регулатор на работата на НАОА и политиките на МОН, както и на ориентир при вземането на стратегическите решения за развитие на съответните университети от страна на академичните органи на управление на висшите училища, при намаляващия демографски потенциал на развитие на страната (коректно и далновидно отчетено в т.2.9. стр.38 и сл.), ще се изчерпи в средносрочен план, защото нейното приложение на практика е преимуществено рестриктивно. Намаляващата раждаемост в страната в годините след 2009 г. предстои да се отрази скоро на пазара на висшето образование, като все по-малкият брой завършващи ученици, неизбежно по естествен път ще ограничи амбициите за разкриване на нови професионални направления или основни звена на висшите училища.

Специално внимание - като изключение в това отношение - заслужават ПН и СРП „Медицина”, „Дентална медицина” и „Фармация”, където е констатиран най-сериозният натиск за разрастване. Той се съчетава със запълнен капацитет на обучителните институции и голяма конвертируемост на тези специалности на международния пазар. В Картата това е отчетено (т.2.6. стр 28 и сл.). Усъвършенстването на правилата и принципите, обосноваващи евентуалното увеличаване на капацитета на настоящите университети или разкриване на такъв от страна на други - би било добре да залегне изрично в документа, като препоръчително е тези въпроси да бъдат съгласувани с отрасловото Сдружение на медицинските университети в Република България.

Държавната намеса чрез административна регулация и пазарноориентираните самостоятелни решения на висшите училища, които на конкурентен принцип се стремят да привличат студенти и докторанти - са инструментите, които уравновесяват системата на висшето образование. Считаме, че балансирането им следва да бъде търсено в посока създаване на по-сериозни стимули за консолидация и ограничаване на стремежите към разрастване в нови професионални направления, отколкото към увеличаване на административните пречки за това. Това е и логично следствие от съдържанието на принципите на академичната автономия, залегнали в Конституцията и ЗВО.

Ключов фактор в положителна посока би изиграло предприемане на действия към създаването на активни политики от страна на държавата за синхронизиране на

		пазарите на търсене и предлагане на висше образование, които понастоящем не си кореспондират в достатъчна степен и функционират разнопосочно. Именно диспропорциите в тях се явяват причина за поведението на някои висши училища в посока формиране на нерационално желание за експанзия. По тези въпроси Съветът на ректорите е изказвал мнения и е давал идеи, които следва да бъдат обект на допълнителни дискусии с ресорното министерство.		
2.	**ЮЗУ, получено чрез Съвет на Ректорите bgrectors@gmail.com, получено по електронна поща**	I. Национална карта за висше образование в Република България: Предложение: Показателите за гр. София да се отчитат отделно от показателите за Югозападен район. Мотиви: 1. В гр. София има най-много висши училища (22 висши училища, което е 43,14% от всички 51 висши училища в Република България) и най-много студенти (79327 студенти, което е 41,6% от общия брой студенти 190650 в Република България). 2. В гр. София възнагражденията са едни от най-високите, а безработицата е една от най-ниските в Република България. В Таблица 15 (стр. 46-47) и Таблица 20 (стр. 53) показателите „Безработица“ (тежест 20%), „Осигурителен доход на завършилите“ (тежест 10%), „Облагаем доход на завършилите“ (тежест 10%), „Принос към осигурителната система“ (тежест 20%) имат обща тежест 60%, а всички тези показатели зависят от нивото на икономиката и развитието на съответните региони – фактори, които са извън системата на висшето образование. Включването на висшите училища в област Благоевград към Югозападен район, в който влиза гр. София по сегашното разделяне на Република България на 6 района за планиране (ниво NUTS 2) води до изкривяване на отчитаните показатели за висше образование и до регионални дисбаланси. II. Приложение 1: Предложение: На стр. 12, т. vi, последен абзац от означенията – да се отстрани техническа неточност: Индексът 21 – i на NMS трябва да бъде Y + 1 – i, както е в знаменателя на формулата 6 реда по-горе.	**Приема се по принцип**	Предложението показателите за гр. София да се отчитат отделно от показателите за Югозападен район може да бъде отразено при бъдещи актуализации на НКВОРБ в зависимост от окончателното утвърждаване на промените в регионите за планиране, което се очаква през 2026 г. Посочената техническа неточност в означенията на стр. 12 от Методиката ще бъде отстранена.
3.	**Университетът за национално и световно стопанство, получено чрез Съвет на Ректорите bgrectors@gmail.com, получено по електронна поща**	**Университетът за национално и световно стопанство** счита за необходимо да подчертае стратегическата важност от запазването и поддържането на професионалните направления 3.8 „Икономика“ и 3.7 „Администрация и управление“. **Аргументи:** • **Класификация в Група В и Група 3:** Съгласно Националната карта на висшето образование за 2024 г., ПН 3.8 „Икономика“ е класифицирано в Група В, а същевременно попада и в Група 3 – направления със сравнително ниска степен на реализация на завършилите (стойност под 50 точки), но с висока степен на търсене от кандидат-студентите (над 50	**Приема се по принцип**	ПН Икономика и ПН Администрация и управления са едни от най-масовите ПН в българското висше образование. Всяко от тях е застъпено в 25 ВУ в страната, а действащите студенти в тях представляват 20% от

		точки). Подобна класификация води до ограничения в приема и финансирането, което може да създаде бъдещ риск от недостиг на кадри в ключови сфери като публична администрация, финансови институции, бизнес управление и стратегическо планиране. • **Важна роля за държавата и обществото:** Икономическите и управленските програми осигуряват кадри за функционирането на държавата и икономиката. Те са необходими за процесите на европейска интеграция, за управлението на публичните финанси и за развитието на частния сектор. Ограничаването на тези направления би имало бъдещи негативни последици за икономическата стабилност и управленската ефективност. • **Адаптивност и международна конкурентоспособност:** Икономическите и управленските компетентности са универсални и позволяват гъвкава адаптация към динамичните условия на пазара на труда. Те са сред разпознаваемите програми в международен план и осигуряват мобилност на студентите и завършилите, което е ключово за позиционирането на България в европейското академично пространство. **Заключение:** УНСС счита, че ПН 3.8 „Икономика“ и ПН 3.7 „Администрация и управление“ трябва да бъдат запазени и поддържани като направления в Националната карта на висшето образование. Класифицирането им в Група В и Група 3 не бива да се тълкува като основание за ограничаване, а като сигнал за необходимост от допълнителни стимули и политики за повишаване на реализацията. Ограничаването на тези направления би създало системни рискове за функционирането на държавата и бизнеса, както и за регионалното развитие.		всички действащи студенти в България към 2025 г.
		Доц. д-р Росен Кирилов, Ръководител катедра „Информатика“ УНСС Системата на висшето образование в Република България претърпя редица промени през последните две десетилетия, като всяка друга система и тя има нужда от регулаторни механизми, които да подобряват качеството на висшето образование, ефективността на вложените публични средства в системата и по-добрата връзка с пазара на труда в условията на неговата силна динамика. За поредна година предложената за обсъждане Национална карта на висшето образование в Република България не е в състояние да изпълнява основната си функция да регулира системата на висшето образование, както и правилно да въздейства и определя профилната и териториална структура на системата. Заложените в нея механизми не позволяват ефективно идентифициране на потребностите за развитие на висшето образование по региони и на наличния ресурс от преподаватели, така както е заложено в нейните цели. Предложеният за обсъждане документ въвежда и затвърждава твърде рестриктивни механизми за разкриване на нови професионални направления в съответствие с нуждите на пазара на труда и очакванията на бизнеса за подготвени специалисти с високи компетентности в областта на иновациите, дигиталната трансформация,	**Приема се по принцип**	Не се съдържат конкретни предложения за промени.

		изкуствения интелект и новите индустриални технологии. По конкретно по отношение на възможностите за реализация на студентите в Югозападния район за планиране, в който работят след завършване на висше образование 48,2 % от студентите (стр. 36), таб. 9 почти не могат да се разкриват нови професионални направления (с изключение на няколко). В този район не може да се разкрива обучение в ПН 4.6 Информатика и компютърни наука“, поради високо определения капацитет на други висши училища, включително и такива които не извършват обучение в Югозападния район за планиране. В исторически план, погледнато статистически за периода на съществуването на Националната карта за висшето образованието в Република България процентът на запълняемост на броя студенти в ПН 4.6 съотнесен към определения капацитет на обучаващите висши училища в това направление се колебае в границите от 50% до 60 % при рестриктивните норми, въведени в т. 4.3 (стр. 60) от документа. Всички изложени аргументи потвърждават, че измерването на запълняемостта, чрез използване на капацитета не създава възможности за разработване и прилагане на адекватна политика на системата. Това създава условия за неравнопоставеност между отделните висши училища, въпреки значителните усилия и инвестиции при някои от тях за създаване на модерна образователна инфраструктура, изграждане на преподавателски капацитет и отлично сътрудничество с бизнеса.		
4.	**Лесотехническия университет, получено чрез Съвет на Ректорите bgrectors@gmail.com, получено по електронна поща**	1. Ограничена надеждност и съпоставимост на данните. Проектът отново стъпва върху обемна статистическа информация, за която самите автори признават наличие на прекъсване в динамичните редове поради промени в регистрите на НАЦИД. Това поставя под съмнение възможността за коректни времеви сравнения и. за изготвяне на достоверни прогнози. Противоречия между емпиричните данни и направените изводи. Както и в предходното издание, се констатират сериозни регионални дисбаланси между брой завършващи средно образование и брой действащи студенти. Въпреки това, методиката води до изводи, които на практика възпрепятстват разкриването на нови професионални направления или филиали именно в регионите с най-ясно изразени потребности. 2. Непоследователност при анализа на професионалните направления. В проекта се наблюдават значителни разминавания спрямо предходни издания относно динамиката на студентите в професионални направления като „Горско стопанство”, „Растениевъдство”, „Животновъдство” и „Растителна защита", без ясна аргументация за промяната на обхвата и резултатите от петгодишните анализи. 3. Сложност и непроследяемост на индикаторите. Промените в номерацията на таблиците и наименованията на индикаторите затрудняват сравнителния анализ между отделните издания на картата и създават предпоставки за различни интерпретации на едни и същи показатели. Принципни позиции на ЛТУ	**Приема се по принцип**	Направени са обобщения във връзка с представения документ. МОН остава на разположение и в готовност за обсъждане на конкретни предложения за подобряване на НКВОРБ при нейни бъдещи актуализации.

		Лесотехническият университет подкрепя идеята Националната карта да служи като стратегически ориентир за развитие на висшето образование, но подчертава, че тя не следва да се прилага като механичен или рестриктивен регулатор. Картата трябва да отчита: • реалните регионални потребности; • ролята на специализираните университети; • качеството на обучение и научния потенциал; • партньорството с бизнеса и регионалните власти. Следва да се обърне внимание на: • Необходимостта от повишаване на аналитичния капацитет и прозрачността при изготвянето на Картата; • Осигуряване на стабилност и проследяемост на индикаторите във времето; • Въвеждане на по-гъвкав подход при оценката на регионалните потребности; • Недопускане Националната карта да се превърне в инструмент за ограничаване на академичната автономия. Заключение Лесотехническият университет счита, че без отстраняване на посочените системни слабости Националната карта трудно може да изпълни заложената в Стратегията за развитие на висшето образование цел да бъде ефективен инструмент за балансирано и устойчиво развитие на системата. Настоящото становище се предоставя на Съвета на ректорите като принос към формирането на обща, експертна и аргументирана позиция на академичната общност.		
5.	**Академията на МВР, получено чрез Съвет на Ректорите bgrectors@gmail.com, получено по електронна поща**	В **Академията на МВР** се запознахме с проекта за актуализация на Националната карта на висшето образование в Република България за 2026 година. Считаме, че представените данни са обективни и методиката за тяхното събиране е правилна. Академията на МВР се въздържа от становище по потенциала на картата за балансиране на висшето образование по райони, тъй като е единственото специализирано висше училище за нуждите на МВР с пълно национално покритие и финансирането му е от това министерство.	**Приема се**	
6.	**СОНИТХ Северозападен Хъб nesith@abv.bg, Николай Савов, Инж. Данаил найденов, инж. Милен Киров електронна поща и ел. система Евентис вх. № 1103-2/05.01.2026**	Обръщаме се към Вас, в контекст на петгодишния процес на подготовка на комплекс от проекти за изграждане на СЕВЕРОЗАПАДЕН МЕЖДУУНИВЕРСИТЕТСКИ КАМПУС И ТЕХНОЛОГИЧЕН ПАРК в гр. Плевен, които предвиждат развитие на регионално ниво на нов тип образователна научноизследователската и иновационна инфраструктура, на основата на междуинституционално сътрудничество и взаимодействие, чието функциониране ще се реализира като мрежа: СЕВЕРОЗАПАДЕН ОБРАЗОВАТЕЛЕН НАУЧНО-ИНОВАЦИОНЕН ТЕХНОЛОГИЧЕН ХЪБ - основа за изграждането на регионална научно-иновационна екосистема в Северозападния район и зона „Мизия“.	**Приема се по принцип**	Направени са обобщения във връзка с представения документ. МОН остава на разположение и в готовност за обсъждане на конкретни предложения за подобряване на НКВОРБ при нейни бъдещи актуализации.

		Комплексът от проекти се подготвя и ще се реализира на основа на подхода за **Интегрираните териториални инвестиции (ИТИ**), в съответствие с целите и приоритетите за развитие, определени в Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северозападния регион, на основа на профилната и териториална структура на висшето образование – към Стратегията за развитие на висшето образование /2021-2030г/ и нейните приложения, както и на основа на картографирането на потребностите за развитието на научноизследователската и иновационна екосистема в Стратегията за развитие на научните изследвания /2017-2030г/ и нейните приложения. В съответствие с нормативните изисквания, проектът е неразделна част от Плана за интегрирано развитие на Община Плевен за /2021-2027 г/., но поради значимостта му за развитието на региона и иновативния характер на проектираната комплексна образователна научноизследователска и иновативна инфраструктура се подготвя аргументация за утвърждаването му като регионален пилотен междуинституционален проект. Комплексът от проекти в концепциите за интегрирани териториални инвестиции за изграждане на Северозападен образователен научно-иновационен технологичен хъб, с ядро планираният Междууниверситетски кампус и технологичен парк в гр. Плевен /разпределена инфраструктура/, в изпълнение на изискванията, се подготвя в съответствие с европейските, национални и регионалните стратегически документи за развитието на страната и региона, както и с възможностите, които се предоставят от новите оперативни програми за периода 2021-2027г., респ. в съответствие с изискванията за необходимите и подготвящи се структурни реформи в различните секторни политики, вкл. в сферата на висшето образование, науката и иновациите. В комплекса от проекти за функционирането на новите образователни научно-изследователски и иновационни инфраструктури се включва изпълнение на множество планирани под-проекти, в партньорство със съответните висши училища, научни институти, обществени организации и общини, в синхрон с приоритетите и мерките не само в Интегрираната стратегия за развитие на Северозападния район, а и от Плановете за интегрирано развитие на различни общини и местни инициативни групи. Започналият през 2020-2021г. процес на търсене на възможности за изграждане на реална образователна научно-иновационна технологична инфраструктура продължава с активни темпове, доколкото е обективна необходимост за развитието на региона. **Ярко доказателство за необходимостта от реализация на такъв тип комплекс от проекти е не само активността на учените от региона, а преди всичко подкрепата на учени от други висши училища и научни институти на БАН и ССА, както и подкрепата на множество неправителствени организации и културни институти от региона**. Интензивната работа на екипите, разработващи отделните направления на комплекса от проекти, при етапна съгласуваност и взаимодействие и периодични тематични обществени консултации с националните публичните институции, с компетенции в планирането и бъдещото управление на проектите в тематичните		

направления, очерта възможните и необходими за региона параметри за разработването на концепции за интегрирани териториални инвестиции, респ. потенциалните партньори и заинтересовани лица в съответните направления. В процеса на подготовка на комплекса от проекти нагласи за партньорство са заявили редица университети като: СУ „Кл.Охридски“, ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“, УХТ, ХТМУ, ВУТП, УАСГ, ЛТУ, АУ -Пловдив, Технически университет -Габрово, Русенския университет „Ангел Кънчев“, НХА, АМТИ, МА и др. както и институти на Българската академия на науките, като: ИКИТ, ИИКАВ, НИГГГ, ИФРГ, ИОНХ, ИФС, ИИИ, ИЕЕС, ИЕФЕМ и др. Регионални партньори в комплекса от проекти са Регионалните звена на ВТУ „Св.св.Кирил и Методий“ във Враца и в Плевен, ВВВУ „Г.Бенковски“ и Институтите на ССА в региона. Именно подкрепата на академичната общност на Българската академия на науките и на Софийски университет и други университети ни даде сили да продължим да работим по тази доста трудна, но изключително необходима за региона инициатива.

СЕВЕРОЗАПАДНИЯТ РАЙОН е един от регионите с най-негативни показатели за развитие, особено в сферата на висшето образование и научните изследвания и иновациите. Съществуващите регионални диспропорции в социално-икономическото развитие на голяма част от областите и общините в Северна България, са един от основните мотиви за иницииране и провеждане на поредицата от публични дискусии, организирани в условията на публичен граждански диалог, с оглед формиране на конструктивни партньорства между държавните власти, представителите на местното самоуправление, на научните институти, висшите училища и браншовите организации за очертаване на възможностите за решаване на натрупаните в годините проблеми. Подготвяният комплекс от проекти за изграждане на Северозападен образователен научно-иновационен технологичен хъб, с ядро Междууниверситетският кампус и технологичен парк в Плевен /разпределена инфраструктура/ беше предмет на поредицата от регионални форуми /в периода от 2022 до 2025г./, инициирани от Северозападния образователен научно-иновационен технологичен хъб и двата иновационни центъра: Северозападния регионален иновационен център по мехатроника и промишлени технологии, Северозападния иновационен център „Индустрия за здравословен живот, биоразнообразие и технологии“, с основен координатор Областна администрация Плевен и община Плевен, с активното участие на регионалните колегии в Плевен на Камара на архитектите, Камара на инженерите в инвестиционното проектиране, Търговско-промишлена палата Плевен, Областната организация на НТС – Плевен и др. Регионалните форуми бяха тематично ориентирани, с участие на екипи на съответните министерства – Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на икономиката и индустрията, Министерство на транспорта и съобщенията, Министерство на иновациите и растежа, Министерство на образованието, Министерство на земеделието и храните, Министерство на околната среда и

водите, респ. УО на ПНИИДИТ, ПКИП, ПОС, ПО, ПРР, ПРЧР, както и национални административни структури като: БАИ, Фонд на фондовете, НКИЗ и други национални и регионални обществени организации в съответните тематични области. В регионалните форуми взеха участие както наши партньори от висшите училища и научни институти на БАН и ССА, така и представители на регионални административни структури и на общини от областите в Северозападен и Северен централен район. Проведени бяха и множество тематични работни срещи с различни групи заинтересовани лица от Северозападния планов район, както и с представители на бизнеса, културни институти и обществени организации в региона.

В контекст на петгодишния опит, свързан с поредица от обществени консултации в различни социални групи и с различни тематични акценти по отношение на многократно обсъжданите данни от Националната карта за висше образование бихме искали да представим на вниманието на екипа на Министерство на образованието и науката няколко значими за развитието на Северозападния регион

ПРОБЛЕМИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ:

1. В петте поредни актуализации на Национална карта на висшето образование в Република България се констатират много силно изразени РЕГИОНАЛНИ ДИСБАЛАНСИ, с много негативни данни за Северозападния район:

- Петата поредна актуализация на Национална карта на висшето образование в Република България, съгласно чл. 9, ал. 3, т. 1а от Закона за висшето образование (ЗВО), определя профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления и специалности от регулираните професии, но все още не изпълнява **ролята си за „съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“, което е една от нейните цели. Това в още по-голяма степен се отнася за възможността „да се идентифицират потребностите за развитие на висшето образование по региони“ и „да се подпомага формулирането на политики за балансирано развитие на мрежата от висши училища според потребностите на регионите, в съответствие с националните и регионалните потребности и с прогнозите за бъдещо развитие на пазара на труда“.**
- В поредната актуализация на НКВОРБ 2025г. отново се констатират неравномерно разпределение на студентите по райони, като най-негативни данни за Северозападния район, с **най-малък брой висши учебни заведения** – само 2 и четири действат чрез филиали и **най-малко достъпни професионални направления – само 15** /при 35 в СЦР, 39 – СИР, 31 – ЮИР, 45 ЮЦР и 50 в ЮЗР/. Северозападният район е и с най-малък брой студенти 5173бр., с най-малък относителен дял от студентите в страната **само 2,7%,** при 30 180 завършващи средно образование в региона.
- Още по фрапиращи са данните за **съотношението между студентите, които се обучават в района, и студентите, които са завършили средно образование в района**: „от 15 хиляди действащи студенти са завършили средно образование в

СЗР, под 4 хиляди студенти български граждани учат в този район – 0,2%, т.е. „огромното мнозинство от студентите от Северозападния район са принудени да следват висше образование в други райони на страната“. В текста на НКВОРБ за 2025г. се подчертава че“ няма друг регион с такова разминаване между търсене и предлагане на висше образование.

- **Регионални дисбаланси се наблюдават и по отношение на реализацията на завършилите**. „За период от 5 години са завършили 193 048 студенти. От тях над 44% са завършили в Югозападния район, 17.8% – в Южния централен район, 14.7% – в Североизточния район, 14% – в Северния централен район, 6.9% – в Югоизточния регион, **и само 2% – в Северозападния** район.“ Като цяло разпределението на завършилите според района, в който се намира работното им място, следва подобен модел: „В Северозападния район работят 6,7% от завършилите /11332/, но висши училища в района са завършили само 2% /3887/ от всички завършили в страната.“

С тревога искаме да отбележим фактът, че за регионалните дисбаланси в развитието на висшето образование се излагат не много убедителни, аргументи като фактът, че „разстоянията в България са сравнително малки, а кандидат-студентите и студентите са мобилни – съответно достъпът до висше образование не е силно възпрепятстван“, и предстои ново регионално деление – с обединяване на двата района СЗР и СЦ, като е **направена прогноза и спрямо новото регионално деление**. Но се забравя фактът, че проблем не са само „разстоянията“ за мобилността на студентите, а и стандартът на живот в столицата и регионите, а и ролята на университетите е полифункционална и е свързана и с потребностите на бизнеса и на публичните институции в регионите. **До 2027г. регионалното деление ще се запази в съществуващите планови райони и ако не се предприемат необходимите управленски действия, това безвъзвратно би задълбочило очертаните негативни оценъчни констатации за Северозападния район**.

2. За пети пореден път в актуализираната НКВОРБ се отбелязва, че през 2025 г. регионите за планиране с най-ясно изразени **ПОТРЕБНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ е Северозападният район /тип А/:** т.е. регион с **най-голям брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона /5,38 %/ и с голям брой наети специалисти с висше образование на един студент в региона /2,19%/.**

- Ако се конкретизират данните за отделните професионални направления и специалности от регулираните професии по райони биха се очертали много **по-конкретни измерения на регионалните потребности в Северозападния район, с оглед постигане на съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда, като се имат пред вид не само потребностите на бизнеса, а и на публичните институции в района.** В този контекст за Северозападния район особено значение има предлагането на възможности за достъп до висше образование в професионалните направления на

природните науки и математиката, на техническите и аграрни науки и на образование по изкуствата.

Целесъобразно би било да се формулират за Северозападния район по-конкретни параметри за решения в насоките на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование по професионални направления и специалности от регулираните професии, в съответствие със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда. В тази връзка целесъобразно би било да се предвидят конкретни показатели, които да дават реална връзка с потребностите на пазара на труда в отделните региони /по икономически сектори /вкл. за нивата на образование и потребностите от кадри на публичните институции в региона/.

3. Ежегодно се актуализират данните в Национална карта на висшето образование в Република България, която е част от приетата Стратегия за развитие на висшето образование в България, а би било целесъобразно, на основа на **ОТЧЕТ И АНАЛИЗ** на постигнато **да се актуализират основни дейности и мерки в самата СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ 2021-2030г.**

Особено значение биха имали по-конкретните измерения за отделните региони / и особено за Северозападния район/ на предвидените в **стратегията цели и мерки за изграждане на ЕФЕКТИВНА ВРЪЗКА ОБРАЗОВАНИЕ- НАУКА-БИЗНЕС /цел 7/, особено дейностите за активизиране на партньорството на ВУ с работодателите и държавата в образователната дейност и продължаващото обучение чрез подпомагане на развитието на дуалното обучение във висшето образование и на други форми за съвместно обучение; чрез по-тясна координация между ВУ, работодателите и държавата за осъществяване на програми за продължаващо обучение, квалификация и преквалификация като основно средство за адаптиране към променящите се изисквания на пазара на труда; чрез създаване и подпомагане на дейността на центрове за учене през целия живот към ВУ** и др. Особено актуално за развитието на регионите би било постигнатото по отношение на **активизиране на партньорството на ВУ с бизнеса и държавата в научните изследвания чрез стимулиране на приложни изследователски програми, вкл. и чрез смесено публично-частно финансиране, за развитие на иновации с потенциал за повишаване на конкурентоспособността на българската икономика; чрез създаване и ресурсно осигуряване на национална система от офиси за трансфер на технологии, включваща изследователските университети** и др. **В това предметно направление значение има постигнатото по отношение на организацията на научно- изследователската дейност във ВУ чрез стимулиране на кооперирането между ВУ, а също и на ВУ с институтите на БАН и ССА за подготовката и изпълнението на общи научни проекти и за съвместно обучение чрез общи магистърски и докторски програми със споделени човешки и материални ресурси.**

		За преодоляването на регионалните дисбаланси в развитието на висшето образование съществено значение би имал отчета на постигнатото и актуализация на мерките за **ПОВИШАВАНЕ НА РОЛЯТА НА ВУ КАТО АКТИВЕН ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ /Цел 8/ чрез създаване на система за периодичен преглед и актуализиране на НКВОРБ с участието на представители на Съвета на ректорите, МТСП, МРРБ, Националното сдружение на общините и национално представителните организации на работниците и служителите и на работодателите, като се планират конкретни мерки и проекти на национално и регионално ниво за преодоляване на съществуващите реални социални и регионални неравенства в достъпа до ВО; чрез активизиране на партньорството на ВУ с регионалните власти по отношение на интелигентната специализация и развитието на регионите, което може да се изразява в подпомагане на подготовката на съвместни стратегически документи за развитие на отделните региони с участието на висшите училища; в стимулиране на участието на ВУ в решаването на проблеми, идентифицирани като приоритетни от регионалните власти чрез целево национално и регионално финансиране (проектно и програмно) и др. Поставените проблеми и предложения са особено актуални, в контекст на възможността да се съчетае бюджетно с проектно финансиране, в предстоящите процеси за междинни оценки и респ. актуализация на националните и регионални стратегически документи, както и при оценките за приложението на подхода за интегрирани териториални инвестиции, с оглед преодоляване на драстичните регионални дисбаланси в развитието на висшето образование особено за региони – като Северозападния район.** ***Забележка: В контекст на изложеното ще изпратим допълнително доклад с конкретни предложения от проведения през декември 2025г. Регионален форум „Трансферът на знания и технологии – фактори за интегрираното регионално развитие на Северозападния район“, в който в партньорство с 18 университета и научни института на БАН и ССА, с представители на МРРБ, МТС, МЗХ, МОН, МИР, МК, респ. УО на ПРР, УО на ПТС, ГД „ЕФК“, ИА на ПО, УО на СПРЗСР, ЦКЗ на МС, представители на държавни административни структури, неправителствени организации, с главен координатор Областна администрация – Плевен.***		
7.	**Технически университет – Габрово, електронна поща**	Пълноценното използване на научния и иновационния потенциал на висшите училища и повишаването на тяхната роля за ускорено развитие на икономиката и за решаване на важни обществени проблеми на национално и регионално ниво е една от приоритетните области за развитие на висшето образование. В тази връзка и в съответствие със Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021 — 2030 година (Цел 8, дейност 8.1, мярка 8.1.1) Националната карта на висшето образование в Република България трябва да идентифицира потребностите за развитие на висшето образование по региони и на наличния ресурс от преподаватели и потенциални кандидат-студенти.	**Приема се по принцип**	Направени са обобщения във връзка с представения документ. МОН остава на разположение и в готовност за обсъждане на конкретни предложения за подобряване на НКВОРБ

		Без да омаловажаваме важността на публикувания за публично обсъждане проект за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г., считаме, че начинът на определяне на профилната и териториалната структура на висшето образование в страната по професионални направления в съответствие с т. 4.3 Насоки на националната политика по отношение на откриване на нови ПН/СРП в съществуващи ВУ, факултети, филиали позволява откриване на нови професионални направления във висши училища в регион на планиране от тип Г, какъвто е Северен централен регион, в който се намира Технически университет — Габрово (ТУ-Габрово). Тези насоки не са съобразени с потребностите на пазара на труда от специалисти с определена квалификация, както и с потенциала на висшите училища (преподавателски състав и образователна и научна инфраструктура) за осигуряване на тяхното обучение, а отчитат основно местоположението на висшето училище и изпълнението на образователния капацитет. В тази връзка в Проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г. трябва да се включи регламент, който при разкриване на ново професионално направление да отчита: 1. Необходимостта от обучени специалисти, както и необходимостта от преквалификация и продължаващо обучение за структуроопределящи отрасли на българската икономика, какъвто е отрасъл „Енергетика", съобразени с проведени пазарни проучвания и анализи. Например независимо от доказаната нарастваща необходимост от кадри в различните професии в енергетиката във връзка с предвиденото разширяване на мощностите на АЕЦ „Козлодуй", нуждите на газоразпределителните дружества и все по-нарастващото изграждане на инсталации за добив на енергия от ВЕИ, не може да се разкрие професионално направление 5.4 Енергетика в ТУ-Габрово, който е разположен в Северния централен регион, поради наложените ограничения в Проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г. за региони на планиране. 2. Наличието на: административен капацитет и структури, управленски и финансови ресурси за осигуряване на качествено обучение в предложеното за разкриване професионално направление; академичен състав с необходимия профил и квалификация; съвременна материална и информационна база за обучение и изследователска дейност; опит и традиции в обучението на студенти, които успешно се реализират в областта на предложеното за разкриване професионално направление; възможности за привличане на висококвалифицирани специалисти за хонорувани преподаватели в конкретната област. 3. Изпълнението на планирания прием на студенти в дадено професионално направление, а не изпълнението на определения от Националната агенция за оценяване и акредитация капацитет. Например разкриването на професионално направление 5.4 в Технически университет — Габрово, от една страна, ще се		при нейни бъдещи актуализации. Според предложението на правителството Габрово би бил в предвидения нов Северен регион, който по данни за 2025 г. би се класифицирал като регион от тип А. Това е валидно при допускането, че окончателното регионално деление няма да претърпи съществени промени спрямо предложението, както и че показателите за заетост, брой студенти и ученици ще останат относително стабилни. Когато новото регионално деление бъде окончателно одобрено, то ще бъде отразено в следващата актуализация на НКВОРБ. 1. НКВОРБ отразява необходимостта от кадри, които се подготвят в съответните професионални направления. 2. Тези показатели са обект на оценка от НАОА при разкриване на нови ПН. 3. Индикаторът за запълняемостта на капацитета показва търсенето сред кандидат-студентите и необходимостта от

		създаде условия за обучение и квалификация на инженери и специалисти, които да внедряват и прилагат новите енергийни технологии и системи в индустрията и в обществения сектор в синхрон със съвременното развитие на енергетиката и с необходимостта от кадрово обезпечаване на отрасъла. От друга страна, ще нарасне броят на действащите студенти в това приоритетното професионално направление, който към настоящия момент според Националната карта на висшето образование в Република България е от 30% до 60% от определения от Националната агенция за оценяване и акредитация капацитет. 4. Очакваната трансформация на регионите в страната. Както е посочено в проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г., регионалното деление в България вече не отговаря на минималните изисквания на Евростат — два района (Северозападният и Северният централен) не отговарят на изискванията за минимален брой жители. Предвижда се сегашните шест региона да се трансформират в четири от 1 януари 2027 г., което ще промени и регионалната структура на Националната карта на висшето образование в Република България". Залага се обособяване на четири региона, като Технически университет -Габрово е в Северния регион, включващ областите Видин, Монтана, Враца, Ловеч, Плевен, Габрово, Велико Търново, Търговище, Русе, Разград и Силистра. Там няма университет с акредитирано професионално направление 5.4 Енергетика, в което да се обучават студенти в образователно-квалификационни степени (ОКС) „бакалавър" и „магистър" (с изключение на Техническия колеж - София, който е в структурата на Технически университет — София и в който се обучават студенти в ОКС „професионален бакалавър").		разкриване на нови структури в тези ПН. 4. Предвижда се да бъде отразено в следващото издание на НКВОРБ да бъде отразено.
8.	**Съюз за стопанска инициатива, ел. система Евентис вх. № 1102-151/18.12.2025**	ССИ приветства всяко усилие на държавата за промени в нормативната уредба и стратегическите документи, които водят до тяхното усъвършенстване по посока създаване на условия за адекватно обучение и развитие на човешките ресурси в България в съответствие с потребностите на общественото развитие и икономиката. Националната карта за висшето образование в Република България е създадена в изпълнение на Стратегията за развитие на висшето образование в Република България [2021-2030 г], цел 8, дейност 8.1, мярка 8.1.1. като организация на икономически субекти, които са силно заинтересовани от качеството на работната ръка на пазара на труда, очакваме от актуализацията на Пътната карта да се създадат по-добри условия за пълноценно използване на научния и иновационния потенциал на висшите училища и повишаване на тяхната роля за ускорено развитие на икономиката и преодоляване във все по-висока степен на регионалните дисбаланси. След внимателен прочит на заложените параметри в т. 4.3 Насоки на националната политика по отношение на откриване на нови ПН/СРП в съществуващи ВУ, факултети, филиали, колежи се разбира, че не е позволено откриване на нови	**Приема се по принцип**	Към настоящия момент Северният централен регион е класифициран като регион от тип Г. Съгласно предложението за ново регионално деление обаче, евентуалният Северен регион би се класифицирал като регион от тип А по данните на НКВО за 2025 г., при допускането, че регионалното деление бъде утвърдено в предлагания от правителството и НСИ вид, както и че

		професионални направления във висши училища в регион на планиране от тип Г, какъвто се явява Северен централен район. Очевидно е, че тези насоки не са съобразени с потребностите на пазара на труда от специалисти с определена квалификация. Още по-сериозен става проблема с това несъответствие на фона на намерението на държавата да строи нови ядрени мощности на площадката на АЕЦ „Козлодуй", за което има три Решения на Народното събрание (Решение на НС от 12 януари 2023 г., ДВ бр.6/2023 г.; Решение на НС от 18 декември 2023 г., ДВ бр.1О5/2О23 г.; Решение на НС от 23 февруари 2024 г., ДВ бр.17/2024 г.).Този проект с национално значение ще създаде възможности за участие на българския бизнес в редица дейности, което е от важно значение за икономическите субекти, които са наши членове. както се знае, на България беше препоръчано от специална мисия на Международната агенция за атомна енергия /МААЕ/ да предприеме сериозни мерки във връзка с преодоляването на дисбалансите между образованието и потребностите от кадри в ядрената сфера, за да се осигури съхранението и предаването на ядрени знания, както и да се търсят механизми за привличане на младите хора в професиите и специалностите, свързани с ядрения сектор. Нашите международни партньори гледат на проблема с недостига на кадри за ядрената енергетика и като сериозен проблем, свързан с ядрената безопасност. Във връзка с това беше приета Национална стратегия за развитие на човешките ресурси в ядрената сфера 2022-2032 г.(Решение на Министерския съвет №2393 от 16 юни 2022 г.), както и първия тригодишен план за изпълнение на тази стратегия (Решение на Министерския съвет от 26 април 2023 г.). АЕЦ „Козлодуй" се намира в Северна България. При внимателен анализ за възможностите за обучение на кадри за ядрената енергетика, в териториално отношение в близост до ядрените съоръжения, се вижда, че такива изцяло липсват. В нито един от университетите в Северозападния район и в Северния централен район няма университет с акредитирано професионално направление 5.4 Енергетика, в което да се обучават студенти в образователно-квалификационни степени (ОКС) „бакалавър" и „магистър" (с изключение на Техническия колеж - София, който е в структурата на Технически университет София и в който се обучават студенти в ОКС „професионален бакалавър" и то в много ограничен мащаб). Във връзка с несъответствията на Националната карта с потребностите от кадри в ядрената енергетика, следва да се отбележи, че това се отнася така също и по отношение ва все по-нарастващите потребности и в по-широк кръг в енергийната област — газоснабдяване и газоразпределение, нови енергийни източници и технологии. В момента съществува и един парадокс, касаещ адекватността на управленски решения в областта на висшето образование и от гледна точка териториалния баланс. Техническият университет — Габрово има програмна акредитация на докторска програма "Промишлена топлотехника" в професионално направление		показателите за заетост, брой студенти и ученици останат относително стабилни. Когато новото регионално деление бъде окончателно одобрено, то ще бъде отразено в следващата актуализация на НКВОРБ.

		5.4 Енергетика, но не може за провежда обучение в нея, въпреки интереса на потребители на кадри в отрасъл „Енергетика“, той като не провежда обучение на студенти в ОКС „бакалавър” и „магистър” в професионално направление 5.4. Ето защо е необходимо спешно да се получи акредитация на ТУ Габрово за специалността „Енергийни технологии и системи” в ОКС „бакалавър” и магистър”, за което има подаден проект. Така ще нарасне броя на обучаваните студенти в приоритетното професионално направление 5.4. Енергетика, който към настоящия момент според Националната карта на висшето образование в Република България е от 30% до 60% от определения от Националната агенция за оценяване и акредитация капацитет. Това до известна степен ще помогне за решаване на проблемите с обучението на кадри за ядрения сектор. Освен това, следва да се има предвид и факта, отбелязан и в проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г., че „.. .регионалното деление в България вече не отговаря на минималните изисквания на Евростат — два района (Северозападният и Северният централен) не отговарят на изискванията за минимален брой жители. Предвижда се сегашните шест района да се трансформират в четири от 1 януари 2027 г., което ще промени и регионалната структура на Националната карта на висшето образование в Република България. Залага се обособяване на четири района, като Северния район включва областите Видин, Монтана, Враца, Ловеч, Плевен, Габрово, Велико Търново, Търговище, Русе, Разград и Силистра и очевидно е необходимо държавата да гарантира обучение в ключово важни технически специалности, каквито са специалностите в направление Енергетика, за този район, Нашето становище е, че в Проекта за актуализиране на Националната карта на висшето образование в Република България за 2025 г. трябва да се включи текст, който да дава възможност за разкриване на нови професионални направления във висшите училища, когато е доказаната необходимостта от обучение на специалисти за структуроопределящи и стратегически важни отрасли на българската икономика, какъвто е отрасъл „Енергетика”, както и да се очертаят промените, които ще настъпят при очакваната трансформация на районите за планиране в страната.		